

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет гуманітарної та економічної освіти**

Кафедра філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін

**МАТЕРІАЛИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
із навчальної дисципліни
«Право (Правознавство)»
підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти для спеціальності -- 073 Менеджмент
(за освітньо-професійною програмою «Менеджмент»)**

**Укладачі:
канд.філос.наук, доцент Алієва О.Г.**

Слов'янськ - 2021

УДК 340(072)
М 545

Матеріали до практичних занять із навчальної дисципліни «Право (Правознавство)» розглянуті і схвалені на засіданні кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін від Протокол

Рекомендовано до впровадження вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

Рецензенти:

Свіденська Г.М., кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології ДВНЗ «ДДПУ»

Скиртач В.М., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін ДВНЗ «ДДПУ»

Матеріали до практичних занять із навчальної дисципліни «Право (Правознавство)» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для спеціальності -- 073 Менеджмент (за освітньо-професійною програмою «Менеджмент») / укл. О.Г. Алієва. – Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2021. – 59 с.

Матеріали до практичних занять із навчальної дисципліни «Право (Правознавство)» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для спеціальності -- 073 Менеджмент (за освітньо-професійною програмою «Менеджмент») надають можливість бакалавру виробити вміння і навички щодо використання норм права в практичній роботі (акцентуємо увагу на тестові завдання з банківського права), підвищувати рівень правової свідомості і правової культури, використовувати набуті знання для подальшого розвитку творчого мислення та організації наукової діяльності для забезпечення професійної соціалізації.

Сьогодні ми всі є свідками та учасниками створення новітньої Української держави. Більш ніж тисячолітній досвід суспільної та політичної консолідації українського народу є ґрунтовним фундаментом сучасного українського права.

Право, створюване в Україні, є засобом укріплення нашої держави, утвердження права української нації, спрямоване на створення власної держави. Держава і право – нероздільні поняття, вони виникають одночасно в процесі еволюції людини та суспільства.

Побудова Української держави неможлива без високої правової культури людей, які здійснюють цей процес, без глибоких знань про права та обов'язки, вивчення чинного законодавства. Без належного рівня правових знань і навичок правомірної поведінки неможлива свідома участь особи в суспільному та державному житті. Правовій освіті громадян України сьогодні приділяється певна увага з боку держави, її інститутів та установ.

ТЕМА: «ОСНОВИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА»

Теорія держави і права є складовою юридичних наук і являє собою систему наукових знань про об'єктивні властивості держави і права, їхню внутрішню структуру і логіку розвитку, про основні та загальні закономірності виникнення, розвитку і функціонування державно-правових явищ. Теорія держави і права вивчає ті сторони державно-правової дійсності, що є загальними, базовими, знання про які необхідні для всіх юридичних наук. У межах загальної теорії держави і права формуються основні правові категорії, поняття, які також є базовими для інших наук.

ТЕСТ 1.

Дати визначення поняттям:

1. Держава

2. Суверенітет

3. Апарат держави

4. Республіка

5. Правова держава

6. Державні підприємства

7. Механізм держави

ТЕСТ 2.

Назвати шість:

1. основних ознак держави

2. внутрішніх функцій держави

3. ознак громадянського суспільства

ТЕСТ 3.

Підкреслити правильний варіант відповіді.

1. *Форма державного устрою – це...*

- a. сукупність засобів і способів реалізації державної влади;
- b. територіальна організація держави, характер взаємодії між її складовими частинами та державою в цілому;
- c. спосіб організації державної влади, порядок утворення та діяльності державних органів, компетенція та взаємозв'язок між собою, а також взаємовідносини з населенням країни.

2. *Формами державного правління є:*

- a. республіка;
- b. автономія;
- c. демократія;
- d. монархія.

3. *Основними принципами державного апарату України є:*

- a. наявність апарату управління та примусу;
- b. національна рівноправність;
- c. гуманізм і милосердя;
- d. поділ влади;
- e. демократизм;
- f. територіальне розселення населення;
- g. наявність права;
- h. законність.

4. *До зовнішніх функцій держави відносять:*

- a. культурна;
- b. економічна;
- c. функція міжнародного співробітництва;
- d. функція інтегрування національної економіки в світову;
- e. інформаційна;
- f. функція забезпечення безпеки держави.

5. *Монархія має такі ознаки:*

- a. повноваження глави держави обмежені певним строком;
- b. влада глави існує історично і не делегується йому народом;
- c. влада глави держави здійснюється безстроково і передається у спадщину;
- d. влада глави та вищих державних органів делегується їм народом;

- e. глава держави не несе юридичної відповідальності за свої дії;
- f. глава держави несе політичну відповідальність за свою діяльність.

6. *Різновидами тоталітарного режиму є:*

- a. фашизм;
- b. автократія;
- c. расизм;
- d. імперія.

7. *Ознаками унітарної держави є:*

- a. поділ державної влади;
- b. наявність декількох правових систем;
- c. наявність єдиного центру та єдиної системи органів влади та управління;
- d. існування різноманітних політичних партій і громадських об'єднань;
- e. формальний характер виборів;
- f. наявність єдиної системи права, єдиної конституції, єдиної грошової системи.

ТЕСТ 1.

Дати визначення поняттям:

1. Юридичні факти

2. Функції права

3. Вина

4. Закон

5. Право, як волевиявлення держави

6. Адміністративне право

7. Правовий прецедент

8. Систематизація

9. Кодифікація

10. Моральні норми

ТЕСТ 2.

Назвати п'ять:

1. Функцій права

2. Загальносоціальних функцій права

3. Відмінностей між нормами права та іншими соціальними нормами

ТЕСТ 3.

Підкреслити правильний варіант відповіді

1. Елементами правовідносин є:
 - a. суб'єкти;
 - b. предмети;
 - c. суб'єктивна сторона;
 - d. об'єкт;
 - e. вина;

2. Джерелами права є:
 - a. правовий звичай;
 - b. принцип вини;
 - c. нормативно – правовий акт;
 - d. галузь права.

3. Норми права :
 - a. існують у будь-якому суспільстві, в тому числі і до виникнення держави;
 - b. детально регламентують права та обов'язки суб'єктів;
 - c. існують у свідомості людей і позбавлені формального визначення;
 - d. забезпечуються заходами державного примусу;
 - e. утворюють єдину систему, мають обов'язковий характер.

ТЕМА: «ОСНОВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ»

Конституційне право є однією з провідних, фундаментальних галузей права України, яке тісно переплітається з конституційними процесами в державі, це система норм, що врегульовують суспільні відносини, які складаються в процесі організації і здійснення державної влади. Предметом регулювання конституційного права є принципи організації і порядок функціонування інститутів державної влади, правове положення громадян і їхні відносини з державою.

1. Які елементи конституційно-правової норми названі вірно:
 - а) заохочення;
 - б) санкція;
 - в) презумпція;
 - г) прецедент;
 - д) диспозиція.

2. Коли була прийнята Конституція України:
 - а) 28 червня 1996 року;
 - б) 28 липня 1996 р.;

в) 28 серпня 1997 р.

3. В якій відповіді названий обов'язковий структурний елемент конституційних правовідносин ?

- а) суб'єкти (учасники);
- б) правові норми;
- в) джерела;
- г) особа, яка підлягає відповідальності.

4. У відповідях під якими номерами правильно вказані ознаки правової держави:

- а) закріплення основних прав людини у Конституції та інших законах;
- б) високозначуще становище судових органів;
- в) суверенітет;
- г) режим законності;
- д) взаємовідповідальність особи та держави.

5. Скільки областей в Україні:

- а) 19;
- б) 24;
- в) 28.

6. Спеціальний статус мають міста України:

- а) Одеса;
- б) Севастополь;
- в) Київ;
- г) Львів.

7. Автономна Республіка Крим є:

- а) автономною і суверенною;
- б) незалежною;
- в) невід'ємною складовою частиною України.

8. Конституція України не може бути змінена:

- а) в умовах надзвичайного стану;
- б) в умовах воєнного стану;
- в) правильним є все.

9. Для конституційного права України характерна наявність:

- а) тільки імперативних норм;
- б) тільки диспозитивних норм;
- в) імперативних і диспозитивних норм.

10. Назвіть властивості Конституції:

- а) особливий порядок захисту;
- б) основа правової системи;
- в) верховенство права;
- г) ідеологічний і стабілізуючий вплив.

11. Розташуйте нормативні акти у міру зростання їх юридичної сили (за допомогою нумерації):

- а) акти Конституційного Суду України;
- б) закони;
- в) Конституція;
- г) акти місцевих рад;
- д) укази і розпорядження Президента України;
- е) постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України;
- є) акти центральних органів виконавчої влади.

12. Визначте, що з нижченаведеного є джерелом конституційного права України:

- а) статут політичної партії;
- б) Конституція АРК;
- в) Акт проголошення незалежності України;
- г) правовий звичай
- д) теорія політичного лібералізму.

13. Змістом якої із юридичних дисциплін є сукупність знань щодо систематизації та інтерпретації конституційно-правових норм, інститутів та практики їх реалізації в даній країні:

- а) конституційного права конкретної держави;
- б) порівняльного конституційного права;
- в) загальної теорії права;
- г) історії конституційного права.

14. Що з вказаного нижче забезпечує народний суверенітет?

- а) цензура;
- б) суверенітет держави;
- в) розподіл влади;
- г) Конституційний Суд України;
- д) народовладдя.

15. Принципами правової держави є:

- а) верховенство права;
- б) суверенітет держави;
- в) розділення властей;
- г) членство України в ООН.

16. Україна є відповідно до Конституції 1996 року:

- а) конституційною монархією;
- б) президентською республікою;
- в) президентсько-парламентською республікою;
- г) парламентською республікою;
- д) парламентсько-президентською республікою.

17. Україна є членом наступних міжнародних організацій:

- а) СНД;
- б) Європейський Союз;
- в) ООН;
- г) Ліга арабських держав.

18. За формою територіального устрою Україна є:

- а) конфедерацією;
- б) федерацією;
- в) унітарною державою;
- г) унітарною державою з автономною республікою.

19. До державних атрибутів України відносять:

- а) Державний Гімн;
- б) столицю держави;
- в) державну мову;
- г) назву держави.

20. Конституційне право - це:

- а) галузь права;
- б) наука;
- в) навчальна дисципліна;
- г) галузь законодавства;
- д) усі відповіді є вірними.

ТЕМА: «ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ПРАВА»

В умовах політичної та економічної нестабільності країни особливі зміни відбуваються в економічній сфері, що глобальним чином впливають на рівень фінансової діяльності як держави, так і окремих суб'єктів господарювання. Фінансове право регулює суспільні відносини переважно організаційно-фінансового характеру, що виникають у процесі акумуляції, розподілу та використання грошових коштів. Фінансова діяльність є однією зі сфер державного управління через податкову систему, фінансові платежі, регулювання бюджетної, банківської діяльності, кредитування, грошових

розрахунків. До основних інститутів фінансового права належать бюджетне право, податкове право, банківське право. Особливе місце в системі інститутів фінансового права займає бюджет. Бюджетне право є сукупністю фінансово-правових норм, які складаються в процесі формування і виконання державного бюджету, регулюють суспільні відносини. Державний бюджет — це план утворення та використання фінансових ресурсів для забезпечення функцій, які здійснюються органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Податкове право — це сукупність фінансово-правових норм, які встановлюють права й обов'язки держави та платників податків, порядок погашення податкових зобов'язань і процес податкового контролю. Банківське право є сукупністю норм, встановлених та санкціонованих державою, що регулюють відносини, які виникають у процесі банківської діяльності.

1. Джерелами бюджетних ресурсів є:

- а) Бюджетний кодекс України;
- б) платежі господарських організацій та податки з фізичних та юридичних осіб;
- в) закони України, що врегульовують бюджетні відносини;
- г) постанови бюджетного комітету Верховної Ради України;
- д) усе перераховане в пунктах а) в).

2. Підберіть відповідне поняття до визначення: «Це галузь права, що врегульовує відносини, які складаються в процесі мобілізації, розподілу і використання державних коштів».

- а) Податкове право;
- б) адміністративне право;
- в) бюджетне право;
- г) економічне право;
- д) фінансове право.

3. Якого поняття стосується таке визначення: «Це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду»?

- а) Бюджетний кодекс України;
- б) Бюджетний план держави;
- в) Бюджет держави;
- г) зведений бюджет регіонів України;

д) загальний фонд бюджету.

4. Підберіть відповідне поняття до визначення: «Це утворення фондів кредитування і посередництво у платежах».

а) Кредитний банківський фонд;

б) банківська операція;

в) пасивні банківські операції;

г) активні банківські операції;

д) банківське посередництво.

5. Які види податків і зборів встановлені законодавством України?

а) Загальнодержавні та регіональні;

б) місцеві та обов'язкові;

в) загальнодержавні та місцеві;

г) регіональні, державні та муніципальні;

д) міжнародні та державні.

6. Фінансове право — це:

а) сукупність правових норм, що регулюють відносини, пов'язані і процедурою обстеження фінансово-господарської діяльності економічного суб'єкта;

б) самостійна галузь публічного права, що регулює суспільні відносини у сфері мобілізації, розподілу і використання фінансових ресурсів держави з метою забезпечення виконання нею своїх завдань і функцій;

в) галузь права, що регулює відносини у сфері оподаткування та банківської діяльності;

г) система нормативних актів, за допомогою яких можливо детально вивчити нормативи фінансової та бухгалтерської звітності.

7. Фінансово-правові відносини — це:

а) врегульовані нормами фінансового права суспільні відносини, учасники яких виступають як носії юридичних прав і обов'язків, які реалізують приписи цих норм із формування, розподілу і використання державних фондів коштів; б) відносини організаційного характеру, які пов'язані з майновими правами і обов'язками суб'єктів господарювання;

в) складовий елемент фінансового права, за допомогою якого у фізичних осіб виникає можливість реалізувати фінансово-правові норми;

г) юридична форма вияву і закріплення фінансових відносин, що надаються лише між державними юридичними установами.

8. Державний бюджет — це:

а) сфера економічних відносин, де відбувається купівля-продаж фінансових ресурсів;

б) план утворення та використання фінансових ресурсів для забезпечення функцій, які здійснюються органами державної влади та органами місцевого самоврядування;

в) сукупність централізованих та децентралізованих грошових фондів, що перебувають під контролем держави;

г) загальна частина доходів держави, що виражена в сукупності податків, стягнутих державними органами.

9. Основні функції бюджету:

- а) перерозподіл національного доходу і валового внутрішнього продукту, фінансове забезпечення соціальної політики, підтримання та розвиток економіки держави;
- б) удосконалювання оподаткування, стабілізування економічних нормативів стосовно кредитної політики, збільшення процентної ставки щодо надання кредитів;
- в) утримання загальнодержавних фондів з майбутнім розподіленням доходів цих фондів, розвиток аграрного сектору держави, забезпечення стабільності грошової одиниці держави;
- г) державне регулювання економіки, підтримання галузі народного господарства, стабілізування політичних відносин.

10. До доходів бюджету держави належать:

- а) податки, рентні платежі, відрахування на покриття геологорозвідувальної роботи, внески у пенсійний фонд та соціальне страхування, платежі за використання природних ресурсів і плати за забруднення природного середовища, відрахування на ремонт автомобільних доріг, мито, митні збори, доходи від банківської діяльності;
- б) прибутковий податок з громадян, податок з прибутку підприємств, місцеві податки та збори, доходи від державного кредиту, доходи від особистого страхування;
- в) процентні доходи від банківської діяльності, вартість цінних паперів емітентом яких є держава, суми кредитів, надані державі, добровільні внески юридичних осіб;
- г) збори та обов'язкові платежі, доходи від державного кредиту, благодійна допомога від суб'єктів підприємницької діяльності.

11. Принципи, за якими здійснюються видатки держави:

- а) планування, повнота, принциповість, гласність;
- б) безповоротність, безвідплатність, економічність, оптимальне поєднання власних, кредитних, бюджетних коштів;
- в) стабільність, гласність, демократичність, соціальна спрямованість, наочність;
- г) контроль, безповоротність, безвідплатність, в міру виконання планів, оптимальне поєднання власних, кредитних, бюджетних коштів, економія, цільове спрямування.

12. Стадії бюджетного процесу:

- а) складання проектів бюджету, розгляд та прийняття закону «Про Державний бюджет», виконання бюджету, підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету;
- б) прийняття Закону «Про Державний бюджет», контроль за виконанням цього закону, виконання закону;
- в) збір доходів бюджету, фінансування витрат з бюджету, формування рівня видатків;
- г) складання проекту бюджету, виконання бюджету, підготовка звіту про виконання бюджету.

14. До якого числа та місяця повинен бути прийнятий бюджет на наступний рік?

а) До 1 грудня поточного року;

б) до 15 січня;

в) до 10 червня;

г) до 31 грудня.

15. Податок — це:

а) елемент доходної та видаткової частини бюджетної класифікації;

б) правова категорія, за допомогою якої право власності переходить від одного суб'єкта до іншого;

в) обов'язковий платіж, що надходить від юридичних та фізичних осіб до бюджету відповідного рівня на підставі законодавчих актів;

г) фінансовий елемент, за допомогою якого суб'єкти підприємницької діяльності збільшують свій прибуток.

16. Функції податків:

а) контрольна, ревізійна, політична;

б) фіскальна, контрольна, розподільна, економічна;

в) економічна, розподільна, контрольна, правова;

г) фіскальна, правова, регулятивна.

17. Національний банк — це:

а) сфера економічних відносин, де відбувається купівля-продаж фінансових ресурсів;

б) фінансовий орган держави, що забезпечує доходи і витрати держави;

в) об'єднання грошових фондів, що перебувають у руках держави;

г) юридична особа зі статусом центрального банку, який, відповідно до чинного законодавства, має право здійснювати на певній території банківський нагляд та банківське регулювання, забезпечувати запровадження стабільного стану грошово-кредитної політики.

18. Банк — це:

а) юридична особа, яка на підставі ліцензії НБУ має виключне право здійснювати у сукупності банківські операції з фізичними та юридичними особами;

б) державна організація, в якій частка капіталу, що належить хоча б одному нерезиденту, перевищує 10%;

в) громадська установа, яка на правах фінансово-кредитної установи має право надавати кредити;

г) комерційна фінансово-кредитна установа, яка має право на відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб.

19. Основна функція Національного банку України:

а) перерозподіл національного доходу і валового внутрішнього продукту, фінансове забезпечення соціальної політики;

б) забезпечення стабільності грошової одиниці України;

в) державне регулювання стану грошово-кредитної політики;

г) надання комерційним банкам ліцензій для здійснення банківських операцій.

20. Види банків на території України:

- а) універсальні, спеціалізовані (ощадні, інвестиційні, іпотечні, розрахункові);
- б) комерційні, універсальні, національні;
- в) спеціалізовані, клірингові, національні, ощадні;
- г) національні, кооперативні та комерційні.

21. Суб'єктами фінансових відносин є:

- а) державний прибуток і валовий суспільний продукт;
- б) держава, підприємства, громадяни; в) надходження від державних позик;
- г) податки, цінні папери, валюти.

22. Об'єктами фінансових відносин є:

- а) прибуток, податки, цінні папери;
- б) валовий суспільний продукт і національний доход;
- в) грошові доходи; г) держава, підприємства, громадяни.

23. До загальнодержавних податків належать:

- а) акцизний збір, податок на додану вартість (ПДВ), податок на прибуток підприємств;
- б) ринковий збір, комунальний податок, збір за паркування;
- в) готельний збір, податок на промисел;
- г) збір за забруднення навколишнього середовища.

24. До місцевих податків належать:

- а) готельний збір, податок за рекламу, збір за видачу дозволів на розміщення об'єктів торгівлі;
- б) податок з доходів фізичних осіб, мито, акцизний збір;
- в) плата за торговий патент, податок на прибуток підприємств;
- г) земельний податок, податок з власників транспортних засобів.

25. Складовими державного бюджету є:

- а) доходи і видатки бюджету;
- б) прибутки і витрати державних коштів;
- в) державний борг, доходи і видатки бюджетних коштів;
- г) фінансування державних позик.

26. Основні функції бюджету:

- а) перерозподіл валового внутрішнього продукту і національного доходу;
- б) фінансове забезпечення аграрної політики;
- в) удосконалення оподаткування;
- г) скорочення державних дотацій.

27. Дефіцит бюджету — це:

- а) перевищення доходів держави над видатками держави;
- б) перевищення видатків над доходами;
- в) виявлення додаткових фінансових резервів;
- г) сукупність зобов'язань держави.

28. До суб'єктів фінансових правовідносин належать: а) національний дохід і валовий суспільний продукт; б) держава, підприємства, громадяни; в) надходження від державних позик; г) податки, цінні папери, валюти.

29. Доходами бюджету держави є:

- а) надходження до бюджету, що використовуються державою для здійснення

її функцій та регулюються правовими нормами;

б) кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, окрім коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум;

в) процентні доходи від банківської діяльності, вартість цінних паперів, емітентом яких є держава, суми кредитів, надані державі, добровільні внески юридичних осіб;

г) збори та обов'язкові платежі, доходи від державного кредиту, благодійна допомога від суб'єктів підприємницької діяльності.

30. До видатків бюджету належать:

а) надходження до бюджету, що використовуються державою для здійснення її функцій та регулюються правовими нормами;

б) кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, окрім коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум;

в) процентні доходи від банківської діяльності, вартість цінних паперів, емітентом яких є держава, суми кредитів, надані державі, добровільні внески юридичних осіб;

г) збори та обов'язкові платежі, доходи від державного кредиту, благодійна допомога від суб'єктів підприємницької діяльності.

31. До принципів, за якими здійснюються видатки держави, належать:

а) прогнозування, плановість, принциповість, гласність;

б) безповоротність, безвідплатність, економічність, оптимальне поєднання власних, кредитних, бюджетних коштів;

в) стабільність, гласність, демократичність, соціальна спрямованість, наочність;

г) контроль, безповоротність, безвідплатність, в міру виконання планів, оптимальне поєднання власних, кредитних, бюджетних коштів, економія, цільове спрямування.

32. До складових державного бюджету належать:

а) доходи і видатки бюджету;

б) прибутки і витрати державних коштів;

в) державний борг, доходи і видатки бюджетних коштів;

г) фінансування державних позик.

33. Профіцит бюджету — це:

а) перевищення доходів держави над видатками держави;

б) фінансове забезпечення аграрної політики; в) перевищення видатків над доходами;

г) скорочення державних дотацій.

34. Бюджетне право — це:

а) сукупність фінансово-правових норм, що регулюють суспільні відносини, які складаються в процесі формування і виконання державного бюджету;

б) сукупність фінансово-правових норм, що регулюють суспільні відносини, які складаються в процесі здійснення системи оподаткування;

в) сукупність фінансово-правових норм, що регулюють суспільні відносини,

які складаються в процесі прийняття бюджету країни;

г) сукупність фінансово-правових норм, що регулюють суспільні відносини, які складаються в процесі здійснення банківської діяльності.

35. Податкове право — це:

а) сукупність фінансово-правових норм, що регулюють суспільні відносини, які складаються в процесі здійснення банківської діяльності;

б) сукупність фінансово-правових норм, які встановлюють права і обов'язки держави та платників податків, порядок погашення податкових зобов'язань та процес податкового контролю;

в) сукупність фінансово-правових норм, які встановлюють права і обов'язки платників податків, порядок здійснення податкових зобов'язань та процес фінансового контролю з боку незалежних фінансових установ;

г) сукупність фінансово-правових норм, які встановлюють права та обов'язки податкових органів контролю, порядок здійснення податкових перевірок.

36. До загальнодержавних податків і зборів належать:

а) ПДВ, акцизний збір, податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, мито, державне мито, податок на майно, податок з власників транспортних засобів, збір за забруднення навколишнього середовища;

б) податок з реклами, комунальний податок, збір за паркування, ринковий збір, курортний збір, збір з власників собак;

в) ПДВ, акцизний збір, податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, збір за участь у перегонах на іподромі, збір за видачу ордера на квартиру;

г) готельний збір, податок на промисел, збір за забруднення навколишнього середовища.

37. Під місцевими податками та зборами необхідно розуміти:

а) ПДВ, акцизний збір, податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, мито, державне мито, податок на майно, податок з власників транспортних засобів, збір за забруднення навколишнього середовища тощо;

б) податок з реклами, комунальний податок, збір за паркування, ринковий збір, курортний збір, збір з власників собак;

в) ПДВ, акцизний збір, податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, збір за участь у перегонах на іподромі, збір за видачу ордера на квартиру;

г) готельний збір, податок на промисел, збір за забруднення навколишнього середовища.

38. Банківське право — це:

а) сукупність норм, що регулюють відносини, пов'язані з кредитуванням юридичних та фізичних осіб;

б) сукупність фінансово-правових норм, встановлених Національним банком України щодо діяльності комерційних банків у країні;

в) інститут фінансового права, що регламентує повноваження державних банків на території країни;

г) сукупність норм, встановлених та санкціонованих державою, що регулюють відносини, які виникають у процесі банківської діяльності.

39. До принципів податкового права не належать:

- а) обов'язковість платежу, рівнозначність і пропорційність;
- б) контроль за рухом грошових фондів, економічна доцільність; в) рівність, соціальна справедливість, стабільність, економічна обґрунтованість, компетентність;
- г) регулярність стягнення, одноразовість обкладання, науковий підхід у формуванні елементів податкового механізму тощо.

ТЕМА: «ОСНОВИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА»

Цивільне законодавство має свою структуру, елементами якої є закони, а також підзаконні нормативно-правові акти. Основу цивільного законодавства України становить Конституція України 1996 року, яка має найвищу юридичну силу. Найголовніша частина відносин, які регулює цивільне право, — це майнові відносини вартісного характеру. В умовах переходу до ринкової економіки роль цієї галузі права невідомо зростає. Значну роль відіграють і особисті немайнові відносини.

Дати визначення поняттям:

1. Цивільне право

2. Цивільно-правова відповідальність

3. Штраф

4. Цивільно-правові відносини

5. Пеня

6. Юридичні дії

7. Юридичні події

8. Особисті немайнові відносини

9. Представництво

10. Неустойка

ТЕСТ 2.

Назвати п'ять:

1. Різновидів цивільно – правових відносин

2. Способів захисту цивільних прав особи

3. Цивільно – правових договорів

ТЕСТ 3.

Підкреслити правильний варіант відповіді

1. Цивільне законодавство встановлює такі види відповідальності

- a. кратну (підвищену);
- b. солідарну;
- c. повну;

- d. дисциплінарну.
2. До способів захисту цивільних прав відносять
- визнання права;
 - стягнення з правопорушника збитків;
 - припинення дій, які порушують право;
 - звернення до органів внутрішніх справ.
3. Цивільно – правові відносини поділяють:
- за елементами;
 - за змістом;
 - за галузями;
 - за об'єктом;
 - за структурою
4. Договори бувають:
- узгоджені з органами влади та неузгоджені;
 - реальні та консенсуальні;
 - договори з обов'язковою сплатою державного мита та договори без сплати державного мита;
 - прості та складні.

Дати визначення поняттям:

1. Цивільна правоздатність

2. Цивільна дієздатність фізичної особи.

3. Часткова цивільна дієздатність фізичної особи

ТЕСТ 2.

Назвати:

1. Різновиди дієздатності фізичної особи

2. *Цивільні права* фізичної особи у віці від 14 до 18 років

3. *Цивільні права* фізичної особи у віці до 14

4. *Умови набуття повної цивільної дієздатності у віці від 16 до 18 років*

ТЕСТ 3.

Підкреслити правильний варіант відповіді

1. Недієздатна особа це:

- a. немовля
- b. каліка
- c. особа недієздатною визнана судом, якщо вона внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу нездатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними
- d. іноземець

2. Обмежену цивільну дієздатність мають фізичної особи які:

- a. іноземці
- b. каліки
- c. особи які були обмежені за рішенням суду, якщо вони страждають на психічний розлад, який суттєво впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними
- d. засуджені

3. *Повну цивільну дієздатність* має лише:

- a. фізична особа, яка досягла 16 років
- b. фізична особа, яка досягла 18 років
- c. фізична особа, яка вступила до шлюбу
- d. фізична особа, яка народила дитину

Тести до теми „Цивільно-правові договори: поняття і види”.

Задачі:

1) 9 травня під час святкового салюту в робочому селищі лісокомбінату одна з ракет упала на дах літньої кухні Тарасова І. і викликала пожежу. Ракети належали лісокомбінату, пуск їх провадився його працівником за вказівкою голови селищної Ради народних депутатів. Збиток від пожежі склав 1550грн..

Хто повинен відшкодувати збиток?

2) У результаті загоряння телевізора «Рекорд-330», що належить Хлебниковой П., їй заподіяний збиток на 363 грн. Телевізор перебував на абонементному обслуговуванні за договором з виробничим об'єднанням «Телерадіобиттехніка». Експертиза дала висновок, що причиною загоряння з'явилися технічні неполадки телевізора.

Чи може Хлебникова П. вимагати відшкодування заподіяного їй майнового збитку з «Телерадіобиттехніки»?

3) Відповідно до планів перевезень вантажів і поданих заявок, склозаводу в червні було поставлено залізницею 20 товарних критих вагонів, з яких завод відвантажив тільки один вагон, інші 19 не використані, з них у першій і другій декадах - по сімох, у третій декаді - п'ять вагонів. Залізниця нарахувала штраф у сумі 950грн.

Від сплати штрафу в добровільному порядку склозавод відмовився, пояснивши, що через відсутність палива печі на заводі були зупинені, продукція не випускалася, а тому відвантажити вагони не могли.

Яке рішення повинен прийняти суд, чи є доводи відповідача достатніми для звільнення його від відповідальності?

4) Радгосп «Кокшамарский» повинен був поставити овочевій базі за договором контрактації 475 т картоплі на 57 тис. грн., фактично поставив 65,2 т на 7824 грн. Недопоставка склала 409,8т на 49 176грн.

Претензію овочевої бази радгосп залишив без відповіді.

При розгляді позову в суді представник радгоспу заявив, що в радгоспу не вистачало транспорту, картопля возили іншим заготівникам.

У якому розмірі підлягає стягненню штраф з радгоспу за невиконання договірних зобов'язань і залишення претензії без відповіді?

Чи не звільняють від відповідальності радгосп обставини, зазначені його представником?

5) За договором контрактації радгосп зобов'язаний був продати овочевій базі 2030 т картоплі. Радгосп порушив договірні зобов'язання, недопоставив заготівникові 634 т картоплі на 82 420 грн.

Претензію овочевої бази про сплату штрафу радгосп залишив без відповіді.

У якому розмірі радгосп повинен сплатити овочевій базі неустойку за недопоставку картоплі? Обчислите суму неустойки.

Чи підлягає застосуванню санкція за залишення претензії без відповіді й у якому розмірі?

Яке рішення повинен прийняти суд по даній суперечці?

6) Відповідно до планового вбрання й договором м'ясокомбінат недопоставив шубно-хутровому комбінату 3000 овчин на 30 тис. грн.

Неустойка м'ясокомбінатом добровільно не сплачена.

Обчислите суму штрафу, що підлягає стягненню з м'ясокомбінату, за порушення умов договору з урахуванням відмови від добровільної сплати його.

7) Радгосп у другому кварталі року недопоставив м'ясокомбінату 3,2 т м'яса на 56 224 грн. М'ясокомбінат жадає від радгоспу сплати штрафу за порушення договірних зобов'язань.

У якому розмірі підлягає стягненню з радгоспу штраф? Визначите його суму.

8) М'ясокомбінат направив птахофабриці претензію про сплату штрафу за недопоставку м'яса в другому кварталі року. Птах-радгосп відмовив у задоволенні претензії, посилаючись на дострокову поставку м'яса в першому кварталі, при плані здачі в першому півріччі 38 т. поставив 49 т. Директор м'ясокомбінату дав вказівку головному бухгалтерові оформити позовну заяву в арбітраж.

Чи засновано на законі розпорядження директори, чи підлягає стягненню неустойка із птахофабрики?

ТЕСТ 1.

Дати визначення поняттям:

1. *Договір*

2. *Односторонніми договір*

3. *Двосторонніми договір*

4. *Багатосторонній договір*

5. *Реальний договір*

6. Консенсуальний договір

7. форс-мажор

8. Договір найму (оренда)

9. Договір купівлі-продажу

10. Договір дарування

ТЕСТ 2.

Назвати:

1. Стадії процесу укладення договору розрізняють

2. Реальні договори

3. Консенсуальні договори

ТЕСТ 3.

Підкреслити правильний варіант відповіді

1. Договори бувають:

- a. узгоджені з органами влади та неузгоджені;
- b. реальні та консенсуальні;
- c. договори з обов'язковою сплатою державного мита та договори без сплати

- d. державного мита;
 - e. прості та складні.
2. Договір купівлі – продажу є:
- a. односторонній;
 - b. консенсуальний;
 - c. оплатний.
3. Договір міни є:
- a. сплатний;
 - b. реальний;
 - c. двосторонній.
4. Договір позики є:
- a. двосторонній;
 - b. реальний;
 - c. оплатний.
5. Договори поділяються на такі види:
- a. усні та письмові;
 - b. договори з обов'язковою сплатою державного мита та договори без сплати
 - c. державного мита;
 - d. сплатні та безоплатні;
 - e. узгоджені з органами влади та неузгоджені;
 - f. реальні та консенсуальні.
6. Договір дарування є:
- a. односторонній;
 - b. оплатний;
 - c. диспозитивний.
7. Договір майнового найму:
- a. двосторонній;
 - b. реальний;
 - c. сплатний.

ТЕМА: «ОСНОВИ ТРУДОВОГО ПРАВА»

Трудове право — одна з провідних самостійних галузей у системі права України, що регулює трудові й тісно з ними пов'язані відносини. Система трудового права поділяється на дві частини - Загальну і Особливу. До Загальної частини належать норми, що є єдиними для всіх трудових

відносин. Особливу частину складають норми, що регулюють певні елементи трудових відносин: 1) порядок виникнення, зміни та припинення трудових відносин; 2) тривалість праці та відпочинку; 3) види оплати праці, порядок і строки виплати заробітної плати; 4) питання внутрішнього трудового розпорядку; 5) дисциплінарну і матеріальну відповідальності працівників; 6) охорону праці; 7) порядок вирішення індивідуальних та колективних трудових спорів.

Дати визначення поняттям:

1. Трудове право

2. Контракт

3. Індивідуальні трудові спори

4. Надурочні роботи

5. Час відпочинку

6. Відпустка

Назвати:

1. Чим відрізняється контракт від звичайного трудового договору?

2. Підстави розірвання трудового договору

3. Види відпусток:

4. Щорічні відпустки:

5. Необхідні умови трудового договору

6. Додаткові умови трудового договору

7. Умови розірвання трудового договору за ініціативою власника

ТЕСТ 3.

Підкреслити правильний варіант відповіді

1. Забороняється залучати до надурочних робіт:

- a. багатодітних
- b. керівників
- c. членів профкому
- d. винахідників

- e. неповнолітніх
2. ознаками шкоди, заподіяної підприємству, установі, організації, є:
- a. навмисність
 - b. вина
 - c. великий розмір шкоди
 - d. причинний зв'язок між протиправними діями та заподіяною шкодою
3. Для укладення трудового договору працівник має надати такі документи
- a. паспорт або інший документ
 - b. справку про вагітність
 - c. відомості про партійну і національну належність, походження,
 - d. прописку
 - e. військовий білет
4. строк випробування не встановлюється
- a. керівникам
 - b. ветеранам праці
 - c. неповнолітнім
 - d. молодим фахівцям
5. Додержання письмової форми обов'язкове у випадках
- a. якщо договір має строк
 - b. коли працівник наполягає
 - c. при укладенні трудового договору з неповнолітнім
 - d. коли наполягає власник
6. Строк випробування для робітників не може перевищувати
- a. 1 року
 - b. 6 місяців
 - c. 1 місяця
 - d. 2 тижнів

ТЕМА: «ОСНОВИ СІМЕЙНОГО ПРАВА»

Однією з важливих галузей права в цілому та приватного права зокрема є сімейне право України, основним джерелом якого є Сімейний кодекс України, що набрав чинності з 1 січня 2004 року. Цей законодавчий акт визначає засади шлюбу, особисті немайнові та майнові права, обов'язки подружжя, підстави виникнення, зміст особистих немайнових і майнових прав, обов'язків батьків і дітей, усиновлювачів та усиновлених, інших членів сім'ї та родичів. Регулювання сімейних відносин здійснюється цим Кодексом

з метою: 1) зміцнення сім'ї як соціального інституту і як союзу конкретних осіб; 2) утвердження почуття обов'язку перед батьками, дітьми та іншими членами сім'ї; 3) побудови сімейних відносин на паритетних засадах, на почуттях взаємності любові та поваги, взаємодопомоги й підтримки; 4) забезпечення кожної дитини сімейним вихованням, можливістю духовного та фізичного розвитку.

Дати визначення поняттям:

1. Сімейне право

2. Шлюб

3. Розірвання шлюбу

4. Подружжя

5. Сімейні правовідносини

6. Сім'я

7. Заручини

8. Недійсний шлюб

9. Сумісна власність подружжя

10. Особиста приватна власність одного з подружжя

ТЕСТ 2.

Назвати:

1. Обов'язки батьків

2. Права дитини

3. Підстави визнання шлюбу недійсним

4. Особи які не можуть перебувати у шлюбі між собою:

5. Специфічні особливості сімейних правовідносин:

ТЕСТ 3.

Підкреслити правильний варіант відповіді

1. До особистих немайнових прав і обов'язків подружжя належать:
- a. право дружини на материнство і право чоловіка на батьківство
 - b. право отримувати подарунки
 - c. право дружини та чоловіка на: повагу до своєї індивідуальності, фізичний та духовний розвиток

- d. право дружини бути домохазяйкою
 - e. право мовчати
2. Внаслідок розірвання шлюб припиняється:
- a. за рішенням органу опіки та піклування
 - b. у разі змін у сімейному праві
 - c. за спільною заявою подружжя на підставі рішення суду
 - d. за спільною заявою подружжя на підставі постанови державного органу реєстрації актів цивільного стану
3. В Україні шлюбний вік для жінки встановлюється:
- a. 15 років
 - b. 17 років
 - c. 18 років
 - d. 21 рік
4. В Україні шлюбний вік для чоловіка встановлюється:
- a. 15 років
 - b. 17 років
 - c. 18 років
 - d. 21 рік

ТЕМА: «ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»

Кримінальне право — одна із найважливіших і найдавніших галузей права. Поява кримінально-правових норм зумовлена необхідністю захистити життя, здоров'я, свободу, майнові права членів суспільства від посягань, які завдають істотної шкоди. З часом сфера дії норм кримінального права значно розширилася, але і сьогодні його завданням є захист найбільш важливих суспільних цінностей, прав і свобод громадян від грубих порушень з боку злочинців.

ТЕСТ 1.

Дати визначення поняттям:

1. Правовідносини

2. Суб'єкти правовідносин

3. Юридичний факт

4. Правомірна поведінка

5. Правопорушення

6. Злочин

7. Юридична відповідальність

ТЕСТ 2.

Назвати чотири:

1. основні ознаки правовідносин

2. ознаки правомірної поведінки

3. ознаки правопорушення

ТЕСТ 3.

Підкреслити правильний варіант відповіді.

1. *Об'єкти правовідносин бувають:*

- a. матеріальними;
- b. нематеріальними;
- c. фізичними;
- d. юридичними.

2. *Юридичний факт – це...*

- a. передбачена правом лінія належної поведінки особи;
- b. суспільно шкідливе або суспільно небезпечне, протиправне діяння;
- c. конкретна життєва обставина, з якою норми права пов'язують виникнення, зміну або відміну правовідносин.

3. *Умисел не має місця тоді, коли суб'єкт:*

- a. усвідомлює протиправність свого діяння;
- b. сподівається, що негативні наслідки не виникнуть;
- c. передбачає настання негативних наслідків;
- d. свідомо допускає настання негативних наслідків.

4. *Види правопорушень:*

- a. проступок;
- b. шкідливість;
- c. злочин;
- d. деліктоздатність.

5. *Крайня необхідність – це...*

- a. захист себе та свого майна або когось іншого та його майна;
- b. нанесення шкоди чиємусь здоров'ю або майну з метою запобігти ще більшій можливій шкоді.

ТЕМА: «ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА»

Охорона навколишнього середовища є конституційним обов'язком держави й усіх громадян України, вона є складовою природокористування. У ст. 16 Конституції України зазначено, що «забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи — катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави». Ст. 50 Конституції проголошує, що «кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права

шкоди. Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена». Натомість ст. 66 Конституції зобов'язує кожного не заподіювати шкоди природі. Така охорона, поряд з економічними і організаційними, здійснюється й правовими засобами, а правові норми, що врегульовують ці відносини, охоплюються поняттям екологічне право. Першочерговими заходами для досягнення екологічної безпеки є: 1) зведення до мінімуму рівня радіаційного забруднення; 2) захист і збереження від забруднення, виснаження і нераціонального використання земельних ресурсів; 3) захист від забруднення повітряного басейну; 4) захист від забруднення, засмічення і виснаження вод, зокрема підземних; 5) захист і відтворення лісів; 6) піднесення екологічного значення природно заповідного фонду; 7) знешкодження, утилізація і поховання промислових та побутових відходів; 8) розвиток системи екологічної освіти і виховання.

1. Кожний громадян має право на:

- а)берегти природу, охороняти, раціонального використання її багатства;
 - б)безпечне для його життя та здоров'я навколишнього природного середовища;
 - в)вносити плату за спеціальне використання природних ресурсів;
 - г) компенсувати шкоду, завдану забрудненням та іншим негативним впливом.
2. Право природокористування - це...

- а) процес нераціонального використання людиною природних ресурсів для отримання прибутку;
- б)процес раціонального використання людиною природних копалин для задоволення різних потреб та інтересі
- в)право на користування природних копалин людиною в особистих цілях;
- г) право на користування природних ресурсів для задоволення потреб економіки держави.

3. Тимчасові лісокористувачі не мають права:

- а)здійснювати спеціальне використання лісових ресурсів;
- б) користуватись земельними ділянками для проведення договірних науководослідних робіт;
- в)користуватись земельними ділянками лісового фонду для потреб мисливства;
- г)прокладати дороги, стоянки автотранспорту у зручних ділянках лісового фонду.

4. Права громадян з користування об'єктами природно-заповідного фонду захищаються і відновлюються у:

- а)судовому порядку;
- б)правовому порядку;
- в)адміністративному порядку;
- г) конституційному порядку.

5. Екологічні права громадян захищаються в:

- а) конституційному порядку;
- б) кримінальному порядку;
- в)юридичному порядку;
- г) судовому порядку.

6. Здійснюється на основі дозволів уповноважених органів:

- а) загальне природокористування;
- б) спеціальне природокористування:
- в) землекористування;
- г) несистематичне природокористування.

7. Основними національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави є:

- а)земля; б)повітря; в)вода; г) фауна.

8. До компетенції районних рад у галузі регулювання водних відносин належить:

- а)організація інформування населення про стан водних об'єктів, про надзвичайні екологічні ситуації, які можуть негативно вплинути на здоров'я

людей, та про заходи, що вживаються для поліпшення стану вод;
б) затвердження загальнодержавних, міждержавних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

в) розпорядження водним фондом України;

г) встановлення правового режиму використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів у зонах надзвичайних екологічних ситуацій.

9. Система спостереження за станом земель з метою своєчасного виявлення змін, їх оцінки, відвернення та ліквідації наслідків негативних процесів - це:

а) виміри земель;

б) дослідження земель;

в) моніторинг земель;

г) розділення земель.

10. Управління в царині охорони атмосферного повітря здійснюють:

а) Верховна Рада України; б) Кабінет Міністрів України;

б) Кабінет Міністрів України, Рада міністрів АРК, Міністерство охорони здоров'я України.

ТЕМА: «ОСНОВИ ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА»

Земля належить до найбільш важливих об'єктів матеріального світу, її цінність для розвитку людства зумовлюється тим фактом, що земля є предметом правового регулювання багатьох галузей права, основною з яких є земельне право. Загальногалузева кодифікація земельного законодавства в Україні бере свій початок з 29 листопада 1922 року з набранням чинності першого Земельного кодексу УРСР. Чинний Земельний кодекс України був прийнятий 25 жовтня 2001 року і набув чинності з 1 січня 2002 року. Він є основою подальшого розвитку земельного законодавства України, оскільки закріплює принципово нові підходи до регулювання земельних відносин.

1. В якому нормативно-правовому акті міститься визначення поняття “земля”?

а. Земельному кодексі України.

- б. Законі України “Про екологічну мережу”.
 - в. Законі України “Про охорону земель”.
 - г. Законі України “Про охорону навколишнього природного середовища”.
2. У Земельному Кодексі України земля розглядається як:
- а. Територіальний базис, космічне тіло та основний засіб виробництва.
 - б. Природний ресурс, об’єкт товарного обігу та середовище проживання людини.
 - в. Органо-мінеральне тіло, основний засіб виробництва та майновий об’єкт.
 - г. Територіальний базис, природний ресурс та основний засіб виробництва.
3. Земельна ділянка – це:
- а. Частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, з визначеними щодо неї правами.
 - б. Поверхня суші з установленими межами, певним місцем розташування, корисними копалинами та іншими елементами природи.
 - в. Частина земної поверхні з ґрунтами, корисними копалинами та іншими природними елементами та визначеними щодо неї правами.
 - г. Сукупний природний ресурс поверхні суші як просторового базису розселення і господарської діяльності, основний засіб виробництва в сільському та лісовому господарстві.
4. Земельні ресурси – це :
- а. Поверхня суші з установленими межами, певним місцем розташування, корисними копалинами та іншими елементами природи.
 - б. Сукупний природний ресурс поверхні суші як просторового базису розселення і господарської діяльності, основний засіб виробництва в сільському та лісовому господарстві.
 - в. Природний ресурс, основу якого становлять сільськогосподарські угіддя та лісові насадження, зокрема лісосмуги та інші захисні насадження.
 - г. Частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, з визначеними щодо неї правами.
5. Ознаками землі як природного ресурсу є:

- а. Середовище проживання людей для забезпечення їх життя.
 - б. Незамінність, обмеженість у просторі, локальність і нерухомість.
 - в. Ґрунтова характеристика.
 - г. Родючість, належність до майнових об'єктів.
6. Відповідно до ст. 2 Земельного кодексу України об'єктами земельних відносин є:
- а. Земельні ділянки і права на них. У тому числі на земельну частку (пай).
 - б. Всі землі в межах території України.
 - в. Земельні частки (паї), земельні ділянки і права на них.
 - г. Землі в межах території України, земельні ділянки та права на них, у тому числі на земельні частки (паї).
7. Охорона земель розглядається як:
- а. Система правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського і лісогосподарського призначення, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісогосподарського призначення, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.
 - б. Система організаційних та інших заходів, спрямованих на захист землі від шкідливих речовин, гризунів, комах.
 - в. Захист сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників від необґрунтованого їх вилучення та інших потреб.
 - г. Комплекс організаційних, технічних та біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель.
8. Об'єктом державного контролю за використанням та охороною земель є:
- а. Земельні ділянки.
 - б. Землі природно-заповідного фонду.

в. Всі землі в межах України.

г. Земельні ділянки, надані у приватну власність.

9. Суб'єктами земельних правовідносин є:

а. Громадяни, юридичні особи, органи місцевого самоврядування та органи державної влади.

б. Громадяни, органи державної влади, органи місцевого самоврядування.

в. Громадяни, іноземці, апатриди, держава Україна.

г. Народ України.

10. Земельні відносини регулюються:

а. Законами України.

б. Конституцією України, Земельним Кодексом, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами.

в. Лише Конституцією України та Земельним кодексом України.

г. Земельним Кодексом.

11. Завданням земельного законодавства є:

а. Володіння, користування та розпорядження землею.

б. Регулювання земельних відносин з метою забезпечити права на землю громадян України.

в. Регулювання земельних відносин з метою забезпечення права на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави, раціонального використання та охорони земель.

г. Забезпечення раціонального використання земель, відтворення та підвищення родючості ґрунтів, інших корисних властивостей землі, збереження екологічних функцій ґрунтового покриву та охорони довкілля.

12. Віднесення земель до тієї чи іншої категорії здійснюється на підставі рішень:

а. Органів Держкомзему України.

б. Органів державної влади та органів місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень.

в. Органів державної влади та органів місцевого самоврядування, органів

Держкомзему України відповідно до їх повноважень.

г. Кабінетом Міністрів України

ТЕМА: «ОСНОВИ ЖИТЛОВОГО ПРАВА»

Ст. 47 Конституції України закріплює право громадян на житло, а ст.30 Конституції гарантує недоторканність житла. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону. Ніхто не може бути примусово позбавлений житла інакше, як на підставі закону чи за рішенням суду. Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше, як за вмотивованим рішенням суду. У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку. До форм реалізації конституційного права громадян на житло належать: 1) отримання державного безкоштовного житла; 2) індивідуальне будівництво; 3) найм житлового приміщення; 4) оренда житла; 5) приватизація державного житлового фонду; 6) успадкування житла. У 1995 року український парламент схвалив «Концепцію державної житлової політики», головною метою якої є створення умов для реалізації права громадян на житло, розширення житлового будівництва, поліпшення утримання та збереження житлового фонду.

Дати визначення поняттям:

1. *Власність*

2. Володіння

3. Користування

4. Розпорядження

5. Колективна власність

6. Державна власність

7. Скарб

8. Віндикаційний позов

9. Негаторний позов

10. Визнання права власності

ТЕСТ 2.

Назвати:

1. Форми власності:

2. Суб'єктів права власності:

3. Способи набуття права власності

4. *Умови задоволення негативного позову*

5. *Умови задоволення позову про визнання права власності.*

6. *Умови задоволення віндикаційного позову.*

7. Загальні засади захисту відносин власності

ТЕСТ 3.

Підкреслити правильний варіант відповіді

1. Право власності припиняється у разі:
 1. визнання особи недієздатною;
 2. відмови власника від права власності;
 3. звернення стягнення на майно власника;
 4. притягнення власника до відповідальності.

2. До способів захисту цивільних прав відносять
 - a. визнання права;
 - b. звернення в суд;
 - c. стягнення з правопорушника збитків;
 - d. відкриття адміністративного провадження;
 - e. припинення правовідносин;
 - f. звернення до органів внутрішніх справ;
 - g. припинення дій, які порушують право.

3. До видів майна відносяться
- a. предмети споживання;
 - b. гроші;
 - c. речі, вилучені із цивільного обороту;
 - d. плоди і доходи.

Список рекомендованих джерел:

1. Правознавство: підручник / Г.І. Балюк, Е.Ф. Демський, В.С. Ковальський [та ін.]; за відп.ред. О.В. Дзери. - 11-те вид., перероб.ідопов. Київ: Юрінком Інтер, 2017. - 632 с.

2. Основи правознавства. Навчальний посібник. Видання 2-ге, перероблене і доповнене / Шестопалова Л., Крегул Ю.І., Батрименко В.І.; за ред. проф. Ю.І. Крегула. – Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018. - 528 с.

3. Правознавство. Навчальний посібник / за ред. В. Мірошніченко, Д. Каменський. К.: Центр навчальної літератури, 2018. - 288 с.

4. Правознавство: підручник для студентів вищих навчальних закладів Харків: «Фоліо», 2014. 635 с.
http://www.bookland.com/download/p/pr/pravoznavstvo_folio/sample.pdf.

5. Кириченко В. М. Правознавство: Модульний курс К.: Центр учбової літератури, 2016. - 328 с.

6. Кравченко В. В., Савчук О. П. Правознавство: Навчальний посібник. К.: Атіка, 2015. 560 с.

7. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

Допоміжна

1. Логвінова М., Кафарський В. Основи правознавства: Навчальний посібник. К.: Центрнавчальної літератури, 2015. 568 с.

2. Молдован В. В., Чулінда Л. І. Правознавство. 2-ге вид. Навч. посіб. К.: Центр учбовоїлітератури, 2015. 184 с.

3. Основи правознавства: Навчальний посібник / За заг. ред. П. І. Гнатенко. К.: Юричнакнига, 2014. – 320 с.

4. Основи правознавства України: Навчальний посібник / Ківалов С.В., Музиченко П.П., Крестовська Н.М., Крижанівський А.Ф. – 12 вид., допов. та перероб. Х.: Одиссей, 2013. 400 с.

5. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. -// Відомості Верховної Ради України. - 1971. - (Додаток до № 50). - Ст. 21. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.

6. Проект Трудового кодексу України № 1658, розроблений народними депутатами України В. Гройсманом, Л. Денісовою, М. Папієвим. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53221.

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

8. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

9. Сімейний кодекс України від 10.01.2002р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

10. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15/ed20060220>.

Інформаційні ресурси Назва ресурсу або організації Електронна адреса
Веб-сайти наукових установ

Верховна Рада України <http://rada.gov.ua>

Президент України <http://www.president.gov.ua>

Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua>

Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua>

Єдиний реєстр судових рішень <http://reyestr.court.gov.ua>

Система з надання безоплатної правової допомоги <https://legaid.gov.ua/>

Форми інноваційних технологій

1. **Дискусія** - форма навчальної роботи, в рамках якої бакалаври висловлюють свої думки щодо проблеми, заданої викладачем. Проведення дискусій з проблемних питань передбачає написання бакалаврами есе, тез або рефератів із запропонованої тематики.

2. **Дискусія групова** - метод організації спільної колективної діяльності, що дозволяє в процесі безпосереднього спілкування шляхом логічних доводів впливати на думки, позиції і установки учасників дискусії. Метою дискусії є інтенсивне і продуктивне рішення групової задачі. Метод групової дискусії забезпечує глибоке опрацювання наявною інформацією, можливість висловлювання студентами різних точок зору із заданої викладачем проблеми, тим самим, сприяючи виробленню адекватного в даній ситуації рішення. Метод групової дискусії збільшує залученість учасників у процес цього рішення, що збільшує ймовірність його реалізації. Даний комплекс методів навчання використовується в навчальному процесі при проведенні практичних занять з усіх тем дисципліни.

3. **Доповідь (Презентація)** - публічне сповіщення, що представляють собою розгорнутий виклад певної теми, питання програми. Доповідь може бути представлена різними учасниками процесу навчання: викладачем, запрошеним експертом, бакалавром, групою бакалаврів. Доповіді спрямовані на більш глибоке вивчення лекційного матеріалу або розгляду питань для додаткового вивчення. Даний метод навчання використовується в навчальному процесі при проведенні практичних занять з усіх тем дисципліни.

4. Інтерактивні методи навчання - методи навчання, при яких сам процес передачі інформації побудований на принципі активної взаємодії викладача і бакалавра. Він передбачає велику активність бакалавра, його творче переосмислення отриманих відомостей. Основні критерії інтерактивної моделі навчання: можливість неформальної дискусії, вільного викладу матеріалу, наявність групових завдань, які вимагають колективних зусиль, ініціативність бакалавра, постійний контроль під час семестру, виконання письмових робіт. Інтерактивні методи включають: метод презентації, дискусії, методи контролю, метод тестування тощо.

5. Дослідницький метод навчання - організація навчання на основі пошукової, пізнавальної діяльності бакалаврів шляхом постановки викладачем пізнавальних і практичних завдань, що вимагають самостійного творчого рішення. Сутність дослідницького методу навчання обумовлена його функціями. Цей метод організує творчий пошук і застосування знань, він є умовою формування інтересу, потреби у творчій діяльності, в самоосвіті. Основна ідея дослідницького методу навчання полягає у використанні наукового підходу до вирішення тієї чи іншої навчальної задачі. Робота бакалаврів в цьому випадку будується за логікою проведення класичного наукового дослідження з використанням усіх науково - дослідних методів і прийомів, характерних для діяльності вчених.

Основні етапи організації навчальної діяльності при використанні дослідницького методу:

1. Визначення загальної теми дослідження, предмета і об'єкта дослідження.
2. Виявлення та формулювання загальної проблеми.
3. Формулювання гіпотез.
4. Визначення методів збору і обробки даних у підтвердженні висунутих гіпотез.
5. Збір даних.
6. Обговорення отриманих даних.

7. Перевірка гіпотез.

8. Формулювання понять, узагальнень, висновків.

9. Застосування висновків.

Даний комплекс методів навчання використовується в навчальному процесі при виконанні бакалаврами практичних занять з використанням спеціально розробленого практикуму.

6. Пост-тест - тест на оцінку, що дозволяє перевірити знання студентів з пройдених тем. Даний метод навчання використовується в навчальному процесі при проведенні тестування з виконанням атестаційного педагогічного вимірювання для оцінки якості знань бакалаврів з дисципліни.

7. Круглий стіл - один з найбільш ефективних способів для обговорення гострих, складних і актуальних на поточний момент питань у сфері логіки, обміну досвідом та творчих ініціатив. Така форма занять дозволяє краще засвоїти матеріал, знайти необхідні рішення в процесі ефективного діалогу на практичному занятті за темами дисципліни (1, 6, 7 теми).

Наукова дискусія є формою навчальної роботи, в рамках якої бакалаврами висловлюють свою думку щодо проблеми, що задана викладачем. Проведення дискусії з проблемних питань передбачає перед початком дискусії написання есе, тез або рефератів із запропонованої тематики.

Есе - жанр філософської, естетичної, літературно-критичної, науково-публіцистичної літератури, що поєднує та підкреслює індивідуальну позицію автора з невимушеним, оригінальним її викладом, орієнтованим на розмовну мову.

Тези - форма запису, що відображає по пунктам основні положення роботи (дослідження), за допомогою якої передається основний зміст. Тези формують коротку систему знань.

Реферат - короткий виклад роботи (дослідження), сутності будь-якого

питання.

Перед початком наукової дискусії бакалаври можуть розподілятися по проблемним групам відповідно до тем підготовлених есе (рефертів). Процедура дискусії включає в себе два етапи; 1) виступ бакалавра з доповіддю своєї наукової проблеми; 2) відкрита дискусія представлених проблем. При цьому кожен виступаючий отримує дві оцінки: за презентацію та відповіді на питання. За результатами наукової дискусії складається рейтинг бакалаврів. Протягом дискусії проводяться різні конкурси: на самого активного опонента, на краще питання тощо. В групі, в якій проводиться наукова дискусія, обирається доповідник, якому доручається узагальнити результати дискусії.

Вимоги до оформлення реферату.

Реферат є роботою, мета якої полягає в з'ясуванні здатності бакалавра до самостійної науково-дослідної роботи, до постановки і вирішення теоретичних проблем і задач, володіння ним науковою методологією та понятійно - категоріальним апаратом, навичками продукування нового знання, репрезентації наукового потенціалу майбутнього вченого. Дана робота, утримуючи в собі елементи конспективного викладу вже опрацьованих положень і позицій та фіксацію теоретичних здобутків науки в тій чи іншій проблемній сфері, разом з тим не може бути простим переказом вже відомого, відкритого, зробленого, а передбачає самостійний аналіз проблематики, критичне опрацювання попереднього знання і власний погляд на ту чи іншу проблему. Фактично, бакалавр отримує можливість продемонструвати свій освітній та теоретико-методологічний рівень, здатність до творчого наукового пошуку, можливість застосовувати власні знання та уміння в практичній діяльності.

При написанні реферату з філософії, логіки можна застосовувати різні варіанти рубрикації. Найбільш поширеною є схема: розділи – підрозділи.

Композиційна структура реферату є достатньо довільною і залежить обсягу матеріалу, логіки його викладу, цілей і задач автора. Разом з тим існують загальні вимоги до неї. Так реферат обов'язково має містити такі структурні елементи як:

* Титульна сторінка

* Зміст

* Вступ.

* Основна частина – виклад змісту теми: (розділи, підрозділи). Найбільш поширеним є варіант: два розділи з двома чи трьома підрозділами.

* Висновки.

* Перелік використаної літератури.

За відсутності зазначених елементів в рефераті він може бути повернений на доопрацювання.

Основні структурні елементи реферату

Зміст.

Зміст, або план реферату відкриває наступну за титулом сторінку роботи, яка нумерується цифрою “2”. За вимогами титул роботи не нумерується. В плані реферату мають бути зазначені назви частин роботи (підрозділів чи параграфів) з нумерацією початкової і кінцевої сторінок частини тексту. Заголовки (назви) частин, зазначені в плані, дублюються в тексті реферату. Назви розділів виділяються напівжирним шрифтом.

Зміст реферату друкується на одній сторінці. Більше на цій сторінці нічого не друкується. Її частина залишається порожньою.

Вступ.

Вступ (або вступна частина реферату) – один із найважливіших елементів структури даної роботи. Незважаючи на те, що його форма довільна, він також має утримувати в собі наступні позиції:

Постановка і обґрунтування вибору теми.

Оцінка її актуальності та значущості в полі загально філософських та наукових проблем.

Ступінь її наукового опрацювання та розробленості в літературі.

Формулювання мети і задач реферату.

Визначення предмету і об'єкту дослідження.

Способи та методи дослідження, які планує використовувати автор.

Вступ до реферату займає від 2 до 3 сторінок загального обсягу реферату. В тексті вступу напівжирним шрифтом виділяються основні елементи: актуальність і обґрунтування теми, мета, задачі дослідження тощо. Перша сторінка вступу до реферату має порядковий номер «3» в загальній нумерації сторінок.

Основна частина реферату.

Найбільш складним етапом підготовки реферату з філософії є написання основної частини – власне, сам процес розкриття обраної теми, вирішення задач, поставлених автором і отримання самостійних наукових результатів. Саме тут студент має продемонструвати рівень своєї теоретичної та методологічної підготовки, здатність до аналізу і синтезу наукового матеріалу, вміння узагальнювати інформацію, виводити нові конструктивні положення та підводити

підсумки проробленої роботи. Це вимагає від бакалавра володіння широким масивом інформації по темі реферату, вільного орієнтування в проблематиці, знання основних аспектів і специфіки тих питань, які постають перед автором даної роботи.

Наступною позицією, яку необхідно враховувати при написанні наукового тексту є вимога послідовного, логічного викладу матеріалу. Іншими словами – дотримання основних законів логіки – передусім закону тотожності, який вимагає, щоб в межах одного розмірковування предмет думки залишався незмінним (тотожним початковому). Іноді бувають випадки порушення цього закону – підміни тези, коли на початку речення мова йде про одне, а в кінці – зовсім про інше. Тоді втрачається послідовна логіка викладу і текст дуже важко сприймати. Також важливим є дотримання закону протиріччя, який вимагає, щоб певна думка, вислів, речення не можуть мати внутрішнього протиріччя, або суперечити один одному, і закону виключного третього, згідно з яким при наявності двох положень, що суперечать або взаємно виключають один одного, не може бути третього положення, яке б узгоджувало б перші два. Простіше кажучи, не може біле бути водночас чорним і навпаки, або трохи білим, чи трохи чорним.

Разом з логічністю і послідовністю у викладі матеріалу реферату також увагу треба звернути на, мабуть, найважливішу вимогу, яка висувається до такого роду текстів. А саме – наявність достатньої, чіткої і переконливої аргументації в процесі викладу власних ідей та положень (в логіці це називається законом достатньої підстави). Будь-яка авторська думка чи позиція має право на існування, але вона буде сприйнята і оцінена науковим співтовариством лише в разі належного її теоретичного обґрунтування і аргументованого доведення.

Традиційно перший розділ роботи є своєрідним введенням в проблему, яка є основною в розробці теми реферату. Тут виявляються основні, вузлові

аспекти проблематики, аналізуються теоретичні засади і основні підходи до її вирішення, подається ретроспектива поглядів на неї теоретиків і практиків минулого і сучасності, іноді розкривається понятійно-категоріальний апарат, який буде використовуватись автором в подальшому. В свою чергу у другому розділі

розкривається тема, вирішуються основні дослідницькі задачі і узагальнюються результати дослідження. Така модель komponування основної частини реферату є найбільш продуктивною для якісного і ґрунтовного опрацювання обраної теми.

Специфіка наукової діяльності передбачає не тільки розробку і аналіз дослідником тої або іншої теми чи проблематики, а й вміння узагальнювати результати власного дослідження і підводити підсумки роботи. Проблема, що постає перед бакалавром наприкінці написання тексту реферату, полягає в необхідності короткого і чіткого резюмування викладеного в основній частині, презентації результатів власної роботи.

Перелік (список) використаної літератури.

Останнім етапом написання реферату з філософії є впорядкування списку (переліку) використаної літератури.

Основні варіанти побудови бібліографічного списку:

1. За алфавітом (авторів)
2. За номерами посилань на джерела в тексті

Перелік використаної літератури має налічувати не менше 10 позицій.

Реферати до складання іспиту з філософії та методології науки пишуться

обсягом 15 – 20 сторінок друкованого комп'ютерного тексту на форматі А4. Шрифт реферату – TimesNewRoman, кегль 14, полуторний інтервал друку (30 рядків на сторінці, приблизно 1800 знаків).

Реферат має відображати здатність бакалавра використовувати набуті знання із філософської методології у вирішенні власних наукових проблем, тому тема визначається індивідуально кожним із викладачем.

Методичні вказівки з написання есе

Есе - жанр філософської, естетичної, літературно-критичної, художньої, науково- публіцистичної літератури, що поєднує і підкреслює індивідуальну позицію автора з невимушеним, оригінальним викладом, орієнтованим на розмовну мову. Основна мета написання науково-публіцистичного есе - висловити особисту точку зору автора на конкретну проблему, виклавши при цьому її гранично чітко і коротко; показати власну позицію автора. Науково-публіцистичне есе характеризують такі особливості:

1. Відбивається особиста точка зору автора з конкретного питання або проблеми, при цьому чітко показується власна позиція.
2. Передбачається вільний, оригінальний виклад тексту есе.
3. Есе готується в стилі близькому до розмовної мови, що характеризується вільним лексичним складом мови, образністю й афористичністю.
4. Дослідження не повинно претендувати на занадто глибокий аналіз, досить обмежитися міркуваннями, яскравими враженнями.
5. При підготовці есе важливий не великий обсяг, а конкретність теми дослідження.
6. Стиль есе характеризується невимушеним, своєрідним, оригінальним, образним викладом думки.
7. Від інших форм наукового дослідження есе відрізняється особливий синтаксис: наявність неповних речень, крапок тощо.
8. Дослідження не вимагає викладу концепції, а тільки власного

враження про неї, умовиводів, висновків автора.

Структура есе передбачає наступне.

1. Невеликий обсяг: 10 - 15 сторінок.
2. Відповідність задумам автора обраної ним форми. На початку роботи вказується тема есе.
4. Актуальність теми підкреслюється особистою позицією автора, яка в даному випадку за визначенням є актуальною.
5. Невеликі (у вільній формі) вступна і заключна частини, які необхідні для визначення цілей і позицій автора, його висновків.
6. Список літератури може бути представлений у вільній формі.
7. Використання схем, діаграм, таблиць, розрахунків, що ілюструють основні висновки автора.
8. Демонстрація власної позиції автора (виклад позицій інших авторів може бути гранично коротким, але має відчуватися знання автором цих позицій).
9. Посилання на використану літературу.
10. Наявність в роботі елементів прихованого діалогу, полеміки з оппонентами тощо.
11. Вільна композиція, яка повинна тільки підкреслювати глибокі знання і переконання автора за обраною ним темою.

Активні форми практичних занять

Традиційною формою практичних занять в навчальному процесі за більшістю дисциплін є семінар. Ця форма дає можливість викладачеві поетапно оцінювати засвоєння студентами навчального матеріалу, обговорювати з ними найбільш складні та значущі теми навчальної програми. Семінар залишається універсальною і ефективною системою навчання. Однак, одночасно з теоретичною підготовкою студентів протягом навчання, повинні формуватися численні практичні навички. Важлива роль в

їх виробленні належить усім видам навчальної практики. Але очевидно, що і протягом аудиторних занять бакалаври повинні отримувати практичні навички. Справа не тільки в тому, що після отримання диплому й початку практичної роботи за фахом випускник із хорошими практичними навичками швидше освоїть свої професійні обов'язки. Головне полягає в тому, що вже протягом навчання він відчує необхідність отримання стійких знань за фахом. Останнім часом до навчального процесу входять так звані активні форми проведення аудиторних занять.

Загальні питання застосування активних форм практичних занять.

Найбільш доцільними активними формами проведення практичних занять з теоретичних курсів можуть бути рекомендовані наступні:

1. Рольова («ділова») гра.
2. Рішення завдань (усно) на основі фабули, що повідомляється.
3. Коментування.

Для кожного заняття можна виділити підготовчу стадію. На попередньому занятті, викладач ставить завдання студентам на підготовку, при необхідності ділить навчальну групу на підгрупи і розподіляє ролі серед студентів. На початковій стадії заняття керівник перевіряє готовність студентів, оголошує цілі заняття, дає або нагадує фабулу і попередні умови, при необхідності проводить короткий інструктаж. За командою керівника учасники заняття (рольової гри, складання документів та ін.) приступають до основної частини. Заняття вважається проведеним успішно, а його цілі досягнуті, якщо всі бакалаври брали активну участь в занятті, показали при цьому достатню підготовку і протягом заняття виконана поставлена задача. Викладач може втручатися у перебіг заняття лише у виняткових випадках, коли, наприклад, рольова гра виходить за межі сценарію. Керівник не повинен перешкоджати прийняттю учасниками помилкових рішень. Він може використовувати їх при аналізі заняття та підбитті його підсумків. На заключній стадії заняття проводиться його критичний аналіз. Доцільно дати можливість обмінятися думками і оцінити окремі елементи і заняття в

цілому. Загальний аналіз робить керівник. В аналізі можуть бути висновки з таких питань: чи вирішена головна задача, чи вдалося провести заняття відповідно до його плану і сценарію, який результат досягнутий щодо формування практичних навичок; чи була домашня підготовка учасників продуктивною; над якими питаннями теми проведеного заняття бакалаврам необхідно працювати самостійно, як розвивати необхідні навички.

